

Информациони систем еНаука Регистар научноистраживачких организација и Регистар истраживача

Вукашин Гроздић
Државни секретар
Министарство науке,
технолошког развоја
и иновација

РАД ПРИМЉЕН: 25. октобар 2023.

РАД ПРИХВАЋЕН: 25. новембар 2023.

У првом кварталу 2023. године почео је са радом јавно доступни информациони систем еНаука¹ који приказује актуелне информације, односно податке о акредитованим научноистраживачким организацијама (у даљем тексту НИО), истраживачима и њиховим научним резултатима. Информациони систем еНаука чине електронске базе података које се воде као регистри – Регистар истраживача и Регистар научноистраживачких организација у Републици Србији. У оквиру система еНаука реализује се размена података између свих актера укључених у научноистраживачки систем рада: истраживача, научноистраживачких организација и Министарства науке, технолошког развоја и иновација (у даљем тексту: Министарство), као и других институција од значаја. Предвиђено је да систем максимално аутоматизује процес преноса података између свих релевантних актера, чиме се значајно подиже ефикасност администрације и фокус ставља на научноистраживачку делатност и њено унапређење. Постојање оваквог пословно-информационог система дугорочно омогућује подизање квалитета научноистраживачке делатности, већу видљивост и доступност научне продукције у складу са принципима „Отворене науке”². Такође, подстиче се умрежавање и централизација доступних дигиталних институционалних репозиторијума, односно научне продукције научноистраживачких организација, развој њихове дигиталне инфраструктуре, истраживачког, стручног и библиотечно-информационог кадра и промоција принципа отворене науке. Подизање видљивости резултата научноистраживачког рада води до веће цитираности радова, бољег вредновања истраживача, самим тим

1. еНаука, приступљено 15.10.2023.

2. Отворена наука - пракса и перспективе, приступљено 15.10.2023.

и веће међународне препознатљивости домаће научне продукције. Министарство је планирало и оперативно руководило припремом за имплементацију информационог система еНаука. Током овог процеса, било је неопходно ускладити систем са свим кључним правним и планским документима на националном и међународном нивоу. Кровни документ који уређује систем науке и истраживања у Републици Србији је Закон о науци и истраживањима („Сл. гласник РС”, бр. 49/2019)³ и то кроз планирање и остваривање општег интереса у науци и истраживању, обезбеђивање квалитета и развоја научноистраживачког рада, правни положај института, оснивање и управљање институтима, стицање звања истраживача, институционално финансирање и финансирање других програма од општег друштвеног интереса, вођење евиденције и др. Други важан плански документ који се наводи у члану 10. поменутог Закона усвојен је у фебруару 2021. године: „Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године - Моћ знања”⁴ (у даљем тексту Стратегија). У овом планском документу, у оквиру Посебног циља 1. Обезбедити неопходне услове за динамичан развој науке, технолошког развоја и иновација и Мере 1.4: Развој дигиталне инфраструктуре, дефинисана је активност 1.4.1. Успостављање обједињеног националног система еНаука. Такође, Стратегија се усаглашава са општим тенденцијама привредног и друштвеног развоја Републике Србије, као и другим националним, регионалним и европским стратегијама, укључујући и „Стратегију паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године”⁵. Према Стратегији, главни циљ политике Европске уније у области науке и истраживања је јачање научног и технолошког система као једног од кључних чинилаца одрживог привредног развоја чиме се обезбеђује квалитетан оквир за спровођење научних истраживања и развој иновација, док се последично тежи подстицању конкурентности и раста привредних активности. Република Србија, као земља кандидат за чланство у Европској унији, следи правне тековине ЕУ и у овој области спроводи потребне реформе и активности како би се прикључила Европском истраживачком простору (European Research Area, ERA).⁶

3. Закон о науци и истраживањима, приступљено 15.10.2023.

4. Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године - Моћ знања, приступљено 15.10.2023.

5. Стратегију паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године, приступљено 15.10.2023.

6. European research area (ERA), приступљено 15.10.2023.

Прво преговарачко поглавље које је Република Србија отворила и привремено затворила је Поглавље 25 (наука и истраживање), што се догодило на Међувладиној конференцији о приступању Републике Србије Европској унији⁷ одржаној 2016. године, а указује на уређеност и степен развијености научноистраживачког и иновационог система. Увиђајући важност принципа отворености у науци, као процеса који треба што пре применити у Републици Србији, 2018. године усвојена је „Платформа за отворену науку”⁸, креиран је Национални портал отворене науке⁹, док су сви државни универзитети и више научних института усвојили политике отворене инфраструктуре. Имајући у виду да се у систему еНаука истраживачи пријављују на свој профил коришћењем личних ORCID креденцијала, Министарство је посебно, у циљу даљег развоја националног портала, у мају 2023. године остварило пуноправно чланство у организацији ORCID¹⁰ (Open Researcher and Contributor ID), која се бави развојем инфраструктуре истраживачких података засноване на идентификтору истраживача. На овај начин научноистраживачка заједница у Републици Србији има приступ и додатним опцијама које су путем чланства нашим институцијама омогућене. Велики број истраживача у Републици Србији већ има регистроване ORCID профиле, с обзиром да је обавезујући део поступка за конкурисање на пројектима које финансира Европска комисија, као и за публикување радова у домаћим и иностраним часописима. Сам информациони систем еНаука, подељен је на два међусобно повезана сегмента: административни и научни, између којих се свакодневно размењују подаци. Унутар административног дела успешно се спроводе у потпуности дигитализован поступак акредитације научноистраживачких организација и поступак избора у научна звања, а у научном делу се обједињује целокупна научна продукција на једном месту, на основу које се даље вреднује рад институција и истраживача. Како би се избегло вишеструко уношење истих научних резултата из различитих система и осигурала библиографска тачност, информациони систем еНаука је умрежен

7. Преговарачка позиције Републике Србије за Међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској унији за Поглавље 25 „Наука и истраживање”, приступљено 15.10.2023.

8. Платформа за отворену науку, приступљено 15.10.2023.

9. Национални портал отворене науке, приступљено 15.10.2023.

10. Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia, приступљено 15.10.2023.

са постојећим институционалним репозиторијумима, чији се број константно повећава. Два најважнија корака у процесу обједињавања података су реализована у сарадњи са Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић” и Народном библиотеком Србије, еНаука је од маја месеца текуће године успешно повезана са COBISS (Co-operative Online Bibliographic System and Services) библиотечким системом, подаци се на недељном нивоу преузимају из Узајамног каталога CO-BIB.SR¹¹, и од половине октобра 2023. године преузимају се подаци о радовима наших аутора из сервиса „Наши у WoS”¹² (Web of Science, WoS). Континуирано се ради на развоју алата за преузимање података, уједначавању података и њихове дедупликације. Портал еНаука је у пуном капацитету отворен 03. јула 2023. године за све активне истраживаче у Републици Србији. Министарство у континуитету пружа претходно успостављену стручно-техничку подршку корисницима за административни и научни подсистем информационог система еНаука и наставиће са увођењем добрих међународних пракси у размени научних информација. У наредном периоду планира се надоградња система у виду увођења нових функционалности, како у делу дигитализације евалуације резултата научноистраживачког рада и обогаћивања регистра додатним подацима о научноистраживачкој опреми, специјализованим лабораторијама, што ће извесно допринети примени науке у привреди, кроз трансфер знања и технологија, односно повезивању науке и привреде.

11. Узајамни електронски каталог ВБС, приступљено 15.10.2023.

12. Наши у WoS, приступљено 15.10.2023.